

KANCELARIA SENATU
BIURO ANALIZ I DOKUMENTACJI
Dział Analiz i Opracowań Tematycznych

Informacja o pakiecie ustaw
dotyczących reformy nauki polskiej
przyjętych na 63. posiedzeniu Sejmu
w dniu 18 marca 2010 r.

OPRACOWANIA TEMATYCZNE

OT-582

MARZEC 2010

Spis treści

Wstęp.....	3
Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o zasadach finansowania nauki.....	3
Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju.....	6
Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o Narodowym Centrum Nauki.....	7
Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o instytutach badawczych.....	8
Ustawa z dnia 18 marca 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk.....	11

©Copyright by Kancelaria Senatu, Warszawa 2010

Opracowanie:

Andrzej Krasnowolski
Robert Stawicki

Biuro Analiz i Dokumentacji Kancelarii Senatu
Dyrektor – Agata Karwowska-Sokołowska – tel. 022 694 94 32, fax 022 694 94 28,
e-mail: sokolows@nw.senat.gov.pl
Wicedyrektor – Ewa Nawrocka – tel. 022 694 98 53,
e-mail: nawrocka@nw.senat.gov.pl
Dział Analiz i Opracowań Tematycznych tel. 022 694 98 04, fax 022 694 99 06

Informacja o pakiecie ustaw dotyczących reformy nauki polskiej, przyjętych na 63. posiedzeniu Sejmu w dniu 18 marca 2010 r.

Rozpatrywany wspólnie i uchwalony na 63. posiedzeniu w Sejmie w dniu 18 marca br. pakiet 6 ustaw ma zgodnie z zamiarami rządu i posłów doprowadzić do całościowego uregulowania prawa w zakresie funkcjonowania polskiej nauki. Ostatnia z ustaw pakietu to ustawa – Przepisy wprowadzające ustawy reformujące system nauki. Celem wprowadzanych zmian ma być systemowe przeobrażenie funkcjonowania nauki polskiej i wprowadzenie nowych zasad jej finansowania. Jest to bezprecedensowe zamierzenie, a jednak w trakcie prac nad ustawami przedstawione propozycje nie wzbudziły większych kontrowersji ani wśród posłów, ani wśród zapraszanych na posiedzenia komisji i podkomisji przedstawicieli nauki.

1. Ustawa o zasadach finansowania nauki

Przyjęta ustawa zasadniczo zmienia koncepcje finansowania nauki obowiązujące dotychczas w ustawie z dnia 8 października 2004 r. o zasadach finansowania nauki. Celem nowej ustawy jest stworzenie struktur organizacyjnych oraz procedur umożliwiających bardziej efektywne wykorzystanie środków przeznaczonych na finansowanie nauki oraz zapewnienie, że środki te będą kierowane na badania naukowe najwyższej jakości, również według standardów międzynarodowych.

Równocześnie decyzje o przyznawaniu środków zostają przesunięte od ministra nauki do dwu narodowych agencji, tworzonych odrębnymi ustawami: Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (utworzonego wcześniej na mocy ustawy z dnia z dnia 15 czerwca 2007 r. o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju, którego funkcjonowanie i zadania są zasadniczo zmienione nową ustawą) oraz do nowopowstającego Narodowego Centrum Nauki. W chwili obecnej, według oceny ministerstwa, Polska jest jednym z ostatnich krajów, w których minister do spraw nauki i szkolnictwa wyższego podejmuje decyzje odnośnie rozdziału środków finansowych na badania naukowe i przeprowadza kontrole ich wydatkowania. W dodatku tylko 25% środków budżetowych na naukę wydatkowana jest na drodze konkursowej, a 75% stanowią dotacje.

Celem przyjętych ustaw jest całkowita zmiana powyższej sytuacji. Ministerstwo postawiło przed nową ustawą następujące zadania:

- wprowadzenie przejrzystego systemu finansowania nauki;

- zwiększenie efektywności wykorzystania środków finansowych obecnie przeznaczonych w budżecie na naukę;
- wprowadzenie mechanizmów zapewniających przeznaczanie środków finansowych na badania najwyższej jakości;
- skoncentrowanie środków w jednostkach prowadzących działalność naukową lub badawczo–rozwojową na najwyższym poziomie;
- wzrost środków finansowych wydatkowanych na drodze konkursowej;
- wprowadzenie systemu kompleksowej oceny jakości działalności naukowej;
- finansowanie współpracy międzynarodowej w sferze nauki;
- wprowadzenie nowych rozwiązań w zakresie finansowania Polskiej Akademii Nauk: dysponentem środków budżetowych będzie bezpośrednio minister nauki.

Ustawa o zasadach finansowania nauki wprowadza czytelny podział kompetencji pomiędzy ministra nauki, Narodowe Centrum Nauki i Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.

W kompetencjach ministra pozostają przede wszystkim sprawy planu finansowego dotyczącego budżetu nauki, a nie podział przydzielonych środków, jak również finansowanie inwestycji w zakresie dużej infrastruktury badawczej oraz finansowanie inwestycji budowlanych. Jednocześnie minister nauki posiadać będzie kompetencje do ustanawiania i ogłaszania programów i przedsięwzięć szczególnie istotnych dla realizacji polityki naukowej i naukowo–technicznej państwa.

Kompetencje w zakresie finansowania badań naukowych i prac rozwojowych przejdą do Narodowego Centrum Nauki i Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

Przy ministrze nauki ma powstać nowy organ opiniotwórczo–doradczy, Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych, odpowiedzialny za ocenę działalności naukowej polskich jednostek naukowych. Ma być on powoływany przez ministra spośród kandydatów posiadających co najmniej tytuł doktora, zgłaszanych przez środowiska gospodarczo–naukowe. Zadaniem Komitetu będzie klasyfikowanie jednostek naukowych do jednej z trzech kategorii: A – placówka wiodąca w skali kraju, B – placówka o poziomie akceptowalnym, z rekomendacją wzmocnienia działalności naukowej i C – placówki reprezentujące poziom niezadowolający, w których niezbędne jest przeprowadzenie restrukturalizacji.

Komitet będzie się składać z 30 członków, w tym 14 zgłoszonych przez jednostki naukowe posiadające kategorie A, 6 zgłoszonych przez jednostki naukowe posiadające kategorie B oraz 10 zgłoszonych przez środowiska gospodarcze o uznanym dorobku w zakresie innowacyjności.

Do kompetencji Narodowego Centrum Nauki będzie należało finansowanie badań podstawowych w celu podniesienia ich poziomu naukowego i rozwoju poszczególnych

dziedzin naukowych oraz podejmowanie działań na rzecz rozwoju kadry naukowej, ze szczególną troską o młodych pracowników nauki.

Do kompetencji Narodowego Centrum Badań i Rozwoju należeć będzie:

- stymulowanie innowacyjności gospodarki polskiej poprzez zachęcanie do inwestowania przedsiębiorców w działalność badawczo-rozwojową, w szczególności przez współfinansowanie;
- wspieranie pozyskiwania przez jednostki naukowe środków na działalność badawczo-rozwojową ze źródeł innych niż budżet państwa;
- zarządzanie strategicznymi programami badań naukowych i prac rozwojowych w ramach Krajowego Programu Badań i finansowanie tych programów, w tym badań naukowych i prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa.

W dyskusji nad projektem ustawy na forum Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz na posiedzeniu plenarnym Sejmu podnoszony były następujące zagadnienia:

- ustawa o zasadach finansowania nauki zawiera rozwiązania skłaniające naukę do współpracy z otoczeniem gospodarczym, nie ukazuje natomiast motywacji dla świata gospodarczego do zasilania pieniędzmi sektora nauki. Z tego powodu wyrażane były obawy o nierealności założenia dofinansowania nauki przez świat gospodarczy;
- wyrażano obawę, czy przepis art. 6 ustawy o zasadach finansowania nauki dotyczący finansowania działalności statutowej jednostek naukowych finansowanych wyłącznie z budżetu nie spowoduje przerwania ciągłości badań naukowych prowadzonych w tych jednostkach. Nie zapewnia tego system grantów, system ten nie zapewnia także utrzymania ciągłości kadrowej jednostek badawczych. W tym kontekście wyrażano obawy o sytuację w PAN;
- wyrażano obawę przed wzrostem biurokracji;
- podkreślano brak ustawy o finansowaniu nauki i postulowano zwiększenie nakładów na naukę i podnoszono celowość ustawowego zapewnienia dochodzenia w budżecie państwa do poziomu wydatków zgodnych z strategią lizbońską. Zgodnie z tą strategią w 2010 roku na naukę powinno być przeznaczony 3% PKB, natomiast jest 1,25% (0,42% PKB na naukę i 0,83% na szkolnictwo wyższe).

2. Ustawa o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju

Instytucja ta została utworzona z mocy ustawy z 15 czerwca 2007 roku. Obecnie przyjęta ustawa ma doprowadzić do znacznego rozszerzenia kompetencji Centrum oraz do jego usamodzielnienia się. Obecnie Centrum to ma stać się „pasem transmisyjnym” dla powiązania nauki i gospodarki.

Podstawowe nowe kompetencje NCBiR zostały już przedstawione powyżej. Były to:

- stymulowanie innowacyjności gospodarki polskiej poprzez zachęcanie do inwestowania przedsiębiorców w działalność badawczo–rozwojową, w szczególności przez współfinansowanie;
- wspieranie pozyskiwania przez jednostki naukowe środków na działalność badawczo–rozwojową ze źródeł innych niż budżet państwa;
- zarządzanie strategicznymi programami badań naukowych i prac rozwojowych w ramach Krajowego Programu Badań i finansowanie tych programów, w tym badań naukowych i prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa.

Intencją rządu jest uczynienie z Centrum instytucji samodzielnie odpowiedzialnej za dystrybucję środków finansowych w zakresie badań stosowanych, jak i strategicznych programów badań naukowych i prac rozwojowych.

Funkcjonowanie NCBiR ma zapewnić silniejsze powiązania sektora nauki i sektora gospodarki, ma uczynić z Centrum agencję badań stosowanych, realizującą programy obejmujące owe badania, przyspieszającą oraz dynamizującą rozwój gospodarki opartej na współczesnych osiągnięciach nauki.

Oprócz zadań wymienionych powyżej Centrum ma wspierać rozwój kadry naukowej, inicjować i realizować programy obejmujące badania naukowe i prace rozwojowe oraz podejmować działania na rzecz przygotowania do wdrożenia tych badań w życie. Centrum ma współuczestniczyć w realizacji międzynarodowych programów badań naukowych i prac rozwojowych. Do Centrum ma również należeć popularyzowanie wyników i efektów zrealizowanych zadań.

Centrum ma otworzyć swe programy na uczestnictwo przedsiębiorców. Ma również umożliwić występowanie do Centrum o środki finansowe przez osoby, które nie są zatrudnione w żadnej z jednostek naukowych.

Dla realizacji swoich zadań NCBiR będzie miało prawo obejmować udziały w spółkach.

Centrum będzie kierowane przez dyrektora oraz jego organ opiniodawczo–doradczy, Radę Centrum, wyposażoną w szerokie kompetencje. Będzie to określanie strategicznych

programów badań naukowych i prac rozwojowych w ramach Krajowego Programu Badań. Będzie również rozpatrywać odwołania od decyzji dyrektora Centrum.

Rada Centrum ma się składać z 30 członków, powoływanych na czteroletnią kadencję indywidualnie, w taki sposób, aby zapewnić rotację wśród członków Rady i wymianę 14 spośród nich co dwa lata.

Mają oni być powoływani przez ministra, w tym 10 spośród kandydatów wskazanych przez środowiska naukowe, 10 spośród kandydatów wskazanych przez środowiska społeczno-gospodarcze i finansowe oraz 10 wskazanych przez członków Rady Ministrów, odpowiedzialnych za resorty gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej, gospodarki, łączności, nauki, rolnictwa, środowiska, transportu, spraw wewnętrznych, zdrowia oraz obrony narodowej.

Kolejnym organem Centrum będzie Komitet Sterujący, wyposażony w podobne kompetencje jak Rada Centrum, ale w odniesieniu do badań w obszarze obronności i bezpieczeństwa.

W trakcie dyskusji nad projektem ustawy na forum Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz w dyskusji na posiedzeniu plenarnym Sejmu kwestionowano nadmierny wpływ ministra nauki, wyrażający się prawem nominowania członków Rady Centrum.

3. Ustawa o Narodowym Centrum Nauki

Jest to całkowicie nowa ustawa, która „skonsumowała” zgłoszony blisko dwa lata wcześniej poselski projekt ustawy o Agencji Badań Poznawczych.

Celem utworzenia Narodowego Centrum Nauki jest dalsza decentralizacja systemu finansowania nauki oraz przekazanie środowisku naukowemu kompetencji w zakresie określania kierunków rozwoju badań podstawowych. W zamyśle twórców ustawy NCN ma posiadać większą samodzielność w dysponowaniu środkami finansowymi i większe kompetencje w podejmowaniu decyzji w zakresie badań podstawowych.

Jak powyżej zostało zaznaczone, głównymi zadaniami Narodowego Centrum Nauki będzie finansowanie badań podstawowych w celu podniesienia ich poziomu naukowego i rozwoju poszczególnych dziedzin naukowych, podejmowanie działań na rzecz rozwoju kadry naukowej, ze szczególną troską o młodych pracowników nauki, ogłaszanie konkursów i ocena wniosków, współpraca międzynarodowa.

Kluczowym organem NCN jest również Rada Centrum, do której należeć będzie m. in. przeprowadzanie konkursu na stanowisko dyrektora Centrum. Rada Centrum w składzie 24 osób powoływana jest przez ministra nauki na wniosek pięcioosobowego Zespołu Identyfikującego Członków Rady

Do zadań Rady Centrum należeć ma między innymi określanie priorytetowych obszarów badań podstawowych, ustalanie wysokości środków finansowych przeznaczonych na realizację projektów badawczych w ramach poszczególnych dyscyplin czy grup dyscyplin, określanie tematyki projektów badawczych i warunków przeprowadzania konkursów na ich realizację.

NCN, w przeciwieństwie do NCBiR ma być faktycznie niezależne od ministra nauki. Środowisko naukowe samo będzie decydowało o zakresie badań, liczbie konkursów, rodzaju konkursów, dostępności środków.

W trakcie dyskusji nad projektem ustawy na forum Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz w dyskusji na posiedzeniu plenarnym Sejmu podnoszono następujące zagadnienia:

- czy dyspozycja art. 18 ust. 1 ustawy, ograniczającego maksymalnie do 30 grup dyscyplin, w ramach których przeprowadzane będą konkursy, nie spowoduje, że będą dyscypliny nauki, które będą pominięte w procedurach konkursowych;
- fikcyjność autonomii, gdyż minister nauki zachowuje poprzez powoływany przez siebie Zespół Identyfikacyjny wpływ na obsadzenie stanowisk w Radzie Centrum.

4. Ustawa o instytutach badawczych

Przepisy nowej ustawy o instytutach badawczych są efektem prac nad wniesionymi do Sejmu ponad rok temu dwoma projektami ustaw: poselskim projektem ustawy o państwowych instytutach badawczych oraz rządowym projektem ustawy o instytutach badawczych.

Uchwalona przez Sejm ustawa z niewielkimi zmianami zawiera rozwiązania przedstawione w projekcie rządowym.

Podstawowym celem nowej ustawy jest przekształcenie dotychczasowych jednostek badawczo-rozwojowych, obecnie działających na podstawie ustawy z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych (Dz. U. z 2008 r. Nr 159, poz.993), w instytuty badawcze.

Dotychczasowa ustawa została uchwalona w odmiennej sytuacji społeczno-gospodarczej i była kilkakrotnie nowelizowana. Ostatnie nowelizacje z 2000 r. i 2007 r. stworzyły wprawdzie podstawy prawne do przekształceń strukturalnych i własnościowych jednostek badawczych oraz częściowo zreformowały ich funkcjonowanie, lecz w stopniu niewystarczającym do obecnych potrzeb. Koniecznym więc stało się przygotowanie i uchwalenie nowej ustawy, która zastąpiłaby obowiązujące regulacje.

W opracowaniu zwrócono przede wszystkim uwagę na najistotniejsze zmiany wprowadzone w nowej ustawie, dotyczące przyszłego funkcjonowania naukowych instytutów badawczych. Zasadniczym celem przyjętych rozwiązań jest w szczególności:

Zwiększenie efektywności działalności badawczej i wdrożeniowej jednostek badawczych

Ustawa przewiduje mechanizmy przeprowadzania weryfikacji jednostek badawczych oraz dokonywania okresowej obowiązkowej oceny naukowej instytutów badawczych. Pozwoli to na wyselekcjonowanie jednostek najbardziej wartościowych, które prowadzą działalność naukową i innowacyjną na najwyższym poziomie. Celem weryfikacji będzie wyodrębnienie zwłaszcza tych jednostek badawczych, które prowadzą działalność efektywnie wpływającą na rozwój przemysłu i gospodarki. Podstawą oceny poziomu naukowego instytutu i jakości prowadzonych w nim badań naukowych i prac rozwojowych będzie ewaluacja przeprowadzana w trybie określonym w nowej ustawie o zasadach finansowania nauki, przez Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych będący nowym organem, powołanym przy ministrze do spraw nauki. Podstawowym zadaniem tego organu będzie dokonywanie, na podstawie analiz zespołów ewaluacyjnych, raz na 4 lata kompleksowej oceny działalności naukowej lub badawczo rozwojowej jednostek naukowych. Założeniem ustawy jest, że w efekcie przeprowadzonych zmian organizacyjnych polegających na łączeniu, reorganizacji, komercjalizacji, ale też likwidacji niektórych jednostek naukowych powstaną silne ośrodki naukowe, które swoim wysokim poziomem merytorycznym, będą skutecznie konkurowały z jednostkami naukowymi działającymi w Europie i na świecie.

Ochrona własności intelektualnej

W nowej ustawie zadbano również o ochronę własności intelektualnej wypracowanej przez instytut badawczy w postaci prawa do patentu na wynalazek, prawa ochronnego na wzór użytkowy oraz prawa z rejestracji wzoru przemysłowego. Ochrona ta polega na tym, że w razie likwidacji instytutu bądź ogłoszenia jego upadłości, wyżej wymienione prawa będące własnością instytutu, są wyłączone z postępowania likwidacyjnego lub upadłościowego i podlegają przekazaniu innemu instytutowi w trybie i na warunkach określonych w decyzji ministra nadzorującego instytut.

Wzmocnienie nadzoru nad działalnością instytutu badawczego

Zgodnie z ustawą do podstawowych kompetencji ministra do spraw nauki, obok oceny poziomu naukowego instytutu badawczego, należy również sprawowanie nadzoru nad

zgodnością działań instytutu z przepisami prawa i statutem. W ramach sprawowanego nadzoru minister może m.in. dokonywać audytu i doraźnej kontroli działalności instytutu. Audyt ma być przeprowadzany nie rzadziej niż raz na 3 lata i jego celem będzie ocena działalności finansowej instytutu, organizacji i jakości pracy instytutu oraz jakości zarządzania instytutem.

Zmiany dotyczące okresowości zatrudniania na stanowiskach dyrektorów instytutów badawczych oraz wymogów stawianych wobec kandydatów na te stanowiska

W dotychczasowej ustawie dyrektor jednostki badawczej jest powoływany przez właściwego ministra na 5-letnią kadencję.

W przedłożeniu rządowym (co również potwierdzono w ustawie) zmniejszono okres kadencyjności do lat 4, z możliwością przedłużenia sprawowania tej funkcji o następne 4 lata. W nowej ustawie dodano również przepis umożliwiający osobie, która wcześniej pełniła funkcje dyrektora przez dwie, następujące po sobie kadencje, ponowne przystąpienie do konkursu na to stanowisko.

W nowo sformułowano także katalog wymogów stawianych kandydatowi na dyrektora instytutu badawczego. Dyrektorem może zostać osoba posiadająca co najmniej stopień naukowy doktora. Podniesiono więc ów wymóg, zarówno w stosunku do przepisów obowiązującej ustawy o jednostkach badawczo-rozwojowych, jak również proponowanych w przedłożeniu rządowym. Zmniejszeniu uległ natomiast okres wymaganego doświadczenia, jaki powinien posiadać kandydat na dyrektora, w zakresie kierowania zespołami pracowniczymi, z obecnych 5 do 3 lat (projekt rządowy przewidywał okres 2 lat).

Ustanowiono również wymóg posiadania przez kandydata znajomości „języka angielskiego, niemieckiego lub francuskiego w stopniu umożliwiającym swobodne komunikowanie się w zakresie badań naukowych i prac rozwojowych”. W dotychczas obowiązującej ustawie brak jest takiego wymogu, zaś w projekcie rządowym był on sformułowany następująco: „(...) posiada znajomość przynajmniej jednego języka obcego spośród języków urzędowych Unii Europejskiej (...)”. W ustawie zrezygnowano również z zaproponowanych w przedłożeniu rządowym, dodatkowych, nieistniejących w dotychczasowej ustawie, wymogów stawianych kandydatowi tj. posiadanie nieposzlakowanej opinii oraz 5-letniego doświadczenia „w zakresie wdrożeń lub transferu technologii lub świadczenia usług badawczo-rozwojowych”.

Wzmocnienie ochrony praw autorskich oraz dbałość o utrzymanie właściwych zasad etyki naukowej

Istotnym zmianom uległy również niektóre przepisy regulujące zasady zatrudniania oraz zwalniania pracowników naukowych. Nowością w ustawie, a zarazem właściwym krokiem mającym na celu dbałość o rzetelność naukową, jest uzupełnienie katalogu przypadków, w następstwie których, może nastąpić rozwiązanie umowy o pracę z mianowanym pracownikiem naukowym, bez wypowiedzenia. Jednym z nich jest dopuszczenie się przez pracownika naukowego:

- plagiatu, czyli szerokiego naruszenia cudzych praw autorskich, w rozumieniu ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych,
- fałszowania badań lub wyników badań naukowych,
- oraz innego oszustwa naukowego.

5. Ustawa o Polskiej Akademii Nauk

Zamierzeniem nowej ustawy, która z niewielkimi zmianami zawiera rozwiązania przedstawione w projekcie rządowym, ma zastąpić obowiązującą ustawę z dnia 25 kwietnia 1997 r. o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. Nr 75, poz. 496 wraz z póź. zm.) jest przeprowadzenie reformy tej najważniejszej polskiej instytucji naukowej. Do podstawowych celów tej reformy należy zaliczyć pełniejsze wykorzystanie potencjału Akademii, mające przyczynić się m.in. do: poprawy efektywności zarządzania tą instytucją, podwyższenia jakości badań prowadzonych w jej instytutach oraz szerszego wprowadzenia zasad obowiązujących w europejskich badaniach naukowych, w tym, w zakresie promowania rozwoju kariery, szczególnie wśród młodych naukowców.

W szczególności w nowej ustawie, zmieniono, wprowadzono bądź na nowo określono:

Zadania Polskiej Akademii Nauk

Uzupełniono dotychczasowy katalog o nowe zadania polegające na wspieraniu rozwoju osób rozpoczynających karierę naukową. Ponadto Akademia, na wniosek Prezydenta RP Marszałka Sejmu lub Senatu, ministrów lub centralnych organów administracji rządowej lub z własnej inicjatywy ma wykonywać i przedstawiać opinie, oceny, ekspertyzy i prognozy dotyczące istotnych spraw dla planowania i realizacji polityki państwa.

Do nowych zadań Akademii będzie należało także prowadzenie współpracy ze środowiskami i podmiotami gospodarczymi w zakresie badań naukowych i prac rozwojowych w celu ich wdrożenia. Ustawa zobowiązała również tę instytucję do formułowania zasad etyki

w nauce. W tym celu został powołany nowy organ w strukturze Akademii – Komisja do spraw etyki w nauce. Do jej zadań należy:

- wyrażanie opinii w sprawach dotyczących naruszeń zasad etyki naukowej przez pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowych Akademii oraz instytutów badawczych,
- opracowanie kodeksu etyki pracownika naukowego oraz
- prowadzenie działalności mającej na celu upowszechnianie standardów rzetelności badań naukowych.

System oceny pracy naukowej w instytutach Akademii

Ustawa wprowadziła nowe przepisy umożliwiające dokonywanie systemowej oceny pracy naukowej instytutów, przeprowadzanej zarówno wewnątrz Akademii (przez rady kuratorów), jak też realizowanej przez organ zewnętrzny (Komitet Ewaluacji Jednostek Naukowych).

Zasady sprawowania nadzoru nad gospodarowaniem mieniem Akademii

Wzmocniono nadzór nad gospodarowaniem mieniem Akademii poprzez dookreślenie celowości dysponowania tym mieniem tylko do realizacji zadań statutowych. Utworzono komisję rewizyjną, wybieraną przez Zgromadzenie Ogólne Akademii, której zadaniem ma być kontrola działalności finansowej i gospodarczej Akademii. Ponadto w ustawie powołano nowy organ instytucji – Kanclerza Akademii, który będzie odpowiadał za gospodarowanie mieniem i wynik finansowy działalności tej instytucji. Powyższe zmiany stanowią reakcję na liczne zastrzeżenia formułowane m.in. przez Najwyższą Izbę Kontroli i kierowane pod adresem władz Akademii. Dotyczyły one nieprawidłowości w gospodarowaniu majątkiem tej instytucji w ubiegłych latach.

Zasady przyjmowania w poczet członków Akademii oraz zmiany dotyczące struktury wiekowej

Nowością w ustawie jest wprowadzenie dodatkowego wymogu w ramach przyjętej procedury przyjmowania nowych członków Akademii. Dotyczy on wymogu uzyskania przez kandydata pisemnych rekomendacji:

- trzech członków Akademii, lub
- rady naukowej instytutu naukowego lub instytutu badawczego, lub
- rady wydziału uczelni, lub

– pięciu osób, „które wyróżniają się szczególnym dorobkiem naukowym i autorytetem, wśród których co najmniej jedna osoba jest zatrudniona za granicą na stanowisku profesora lub równorzędnym, a pozostałe posiadają tytuł naukowy profesora nadany w Rzeczypospolitej Polskiej”.

Wprowadzono również nowy przepis umożliwiający rezygnację z członkostwa w Akademii oraz zmieniono dotychczasowy przepis dotyczący członka–seniora Akademii. Obniżeniu uległa granica wieku (z obecnych 75 do 70 lat), w którym członek Akademii automatycznie otrzymuje status członka–seniora. Ograniczeniu uległa również część z przysługujących mu praw. Członek–senior utracił bierne prawo wyborcze do organów Akademii oraz możliwość udziału w pracach rad kuratorów.

Utworzenie akademii młodych uczonych

W strukturze korporacyjnej Akademii utworzono nowy organ – akademię młodych uczonych, której zakres działania i strukturę organizacyjną ma określać statut Akademii. Jej podstawowym celem jest promowanie badań naukowych i prac rozwojowych prowadzonych przez wybitnych, młodych przedstawicieli nauki polskiej.

* * *

Proces opracowania ustaw dotyczących organizacji nauki polskiej był długotrwały, przeprowadzone zostały szerokie konsultacje w środowisku naukowym. Prace w komisjach również były bardzo intensywne i owocne: w samej ustawie o Polskiej Akademii Nauk, liczącej 118 artykułów, podczas prac podkomisji zgłoszono 200 poprawek. Nie wszystkie oczywiście rozwiązania były przez wszystkich zaakceptowane, niektóre przyjęte unormowania budzą pewien niepokój w środowisku naukowym. Należy jednak ponownie podkreślić, że cały pakiet ustaw w Sejmie nie budził zasadniczych kontrowersji i został poparty przez wszystkie kluby sejmowe.

